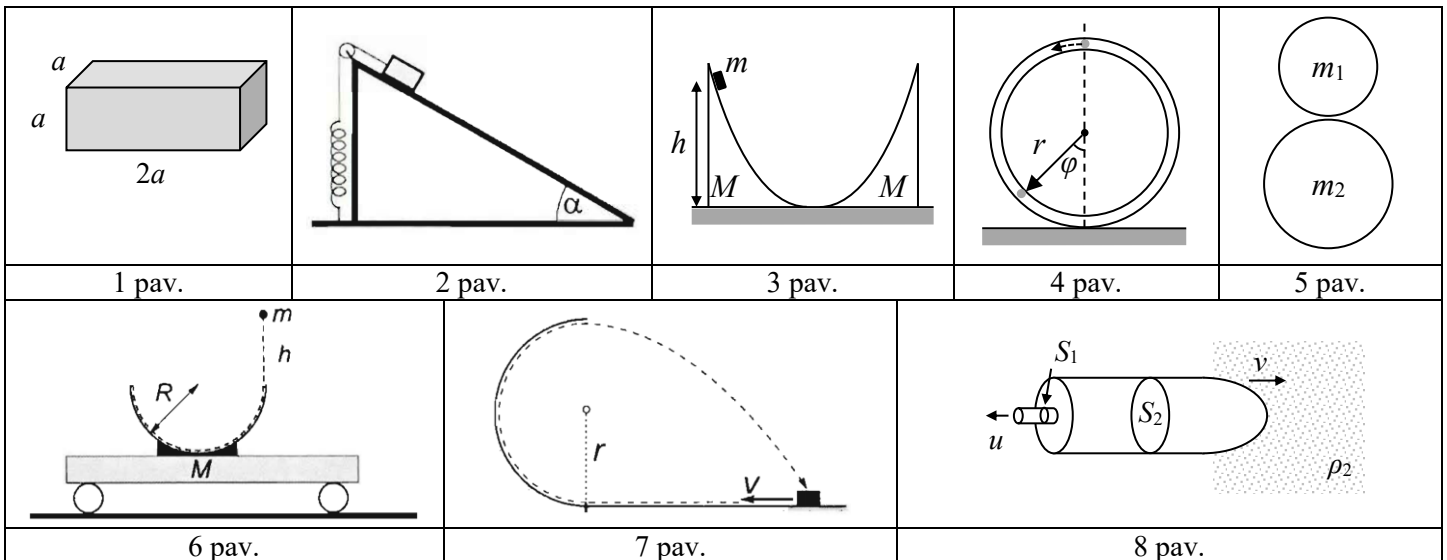

FIZIKOS OLIMPAS
2022-2023 MOKSLO METŲ IV-OJO KETVIRČIO MECHANIKOS NAMŲ DARBAI
I-OJO KURSO MOKSLEIVIAMS

Sprendžiant uždavinius jums gali praversti V. Kaminsko ir J. A. Martišiaus parengtas paskaitų konspektas „Tvermės dėsniai“, kurį galite surasti Fizikos Olimpo internetinėje svetainėje adresu <http://olimpas.lt/konspektai.htm>.

1. Stačiakampio gretasienio formos plyta, kurios tankis yra tolygus ir lygus ρ , o matmenys – $a \times a \times 2a$ guli ant šono (1 pav.). Kokį mažiausią darbą reikia atlikti norint ją pastatyti?
2. Azoto molekulė, lekianti $v = 600$ m/s greičiu, atsimuša į indo sienelę. Kampas tarp molekulės pradinės lėkimo krypties ir sienelės yra $\alpha = 25^\circ$. Molekulė patiria absoliučiai tamprų smūgį. Apskaičiuokite sienelės gautą jėgos impulsą molekulės smūgio į ją metu.
3. Priešlėktuvinio pabūklo sviedinys, iššautas aukštyn, aukščiausiame taške sprogo į tris skeveldras. Dvi nulėkė stačiu kampu viena kitos atžvilgiu. Pirmos skeveldros masė $m_1 = 9$ kg ir greitis $v_1 = 60$ m/s, antros skeveldros masė $m_2 = 18$ kg ir greitis $v_2 = 40$ m/s, o trečioji skeveldra nulėkė greičiu $v_3 = 300$ m/s. Kokia trečios skeveldros masė ir lėkimo kryptis?
4. Tašelis, kurio masė $m = 3$ kg, padėtas ant nuožulniosios plokštumos ir per nejudantį skridinį pririštas prie spyruoklės, kurios standumo koeficientas $k = 80$ N/m (2 pav.). Nuožulniosios plokštumos polinkio kampas $\alpha = 30^\circ$, o trinties tarp tašelio ir nuožulniosios plokštumos nėra. Pradiniu momentu spyruoklė yra atsipalaidavusi. Suskaičiuokite:
  - a. didžiausią atstumą, kurį gali žemyn nušliužti tašelis;
  - b. kur sustos tašelis, jei tarp tašelio ir nuožulniosios plokštumos atsiras nedidelė trintis μ ?
5. Vienišas lietaus lašas, kurio masė m_0 , sunkio jėgos veikiamas krinta žemyn ir garuoja. Dėl to lašo masė kas sekundę sumažėja dydžiu Δm . apskaičiuokite sunkio jėgos atliktą darbą nuo lašo kritimo pradžios iki jo visiško išgaravimo. Oro pasipriešinimo nepaisykite.
6. Žmogus, kurio masė $M = 70$ kg, stovėdamas su pačiužomis ant ledo, horizontalia kryptimi $v = 8$ m/s greičiu išmeta $m = 3$ kg akmenį. Apskaičiuokite, kokį atstumą žmogus nučiuos po metimo, jei trinties į ledą koeficientas $\mu = 0,02$.
7. Į kokį aukštį h virš Žemės paviršiaus pakils vertikalčiai aukštyn paleista raketa, jei jos pradinis greitis yra v ? Gavę išraišką patikslinkite atsakymą, jei pradinis raketos greitis $v = v_{1k}$, t. y. lygus pirmajam kosminiam greičiui Žemėje.
8. Rogės, be trinties čiuožiančios horizontaliai ledu $v_0 = 5$ m/s greičiu, išlekia ant kelio. Kokį atstumą jos nuslys keliu. Jeigu pavažų ilgis $l = 1$ m, o jų trinties į kelią koeficientas $\mu = 0,5$?
9. Valtis, kurios ilgis L , o masė – M , stovi ramiame vandenyje. Valties galuose sėdi du žmonės, kurių masės yra m_1 ir m_2 . Į kurią pusę ir kiek pasislinks valtis, jei žmonės joje apsikeis vietomis? Vandens pasipriešinimo nepaisykite.
10. Ant horizontalaus lygaus paviršiaus padėtos dvi vienodos išlenktos lygios nuožulniosios plokštumos, kurių kiekvienos masė yra M (3 pav.). Mažas m masės kūnas paleidžiamas be trinties slysti viena iš plokštumų iš aukščio h .
  - a. Į kokį didžiausią aukštį pakils m masės kūnas, jei nuslydęs nuo pirmosios plokštumos pradės slysti antrąją į viršų?
  - b. Kokie bus visų trijų objektų greičiai tuo momentu, kai m masės kūnas pakils į didžiausią aukštį?
11. Plonas tuščiaviduris lankas, kurio masė yra M , o spindulys r , stovi ant horizontalaus lygaus paviršiaus (4 pav.). Pradiniu momentu lankas nejuda. Mažas m masės objektas, esantis lanko viduje ir galintis jame judėti be trinties, pradeda slysti iš viršutinio lanko taško.
  - a. Išanalizuokite ir aprašykite sistemos judėjimą iki to momento, kai mažas objektas grįš į pradinę padėtį arba parodykite, kad mažas objektas į pradinę padėtį negrįš.
  - b. Nustatykite lanko masės centro greičio žemės atžvilgiu u priklausomybę nuo mažo objekto padėties $u(\varphi)$, čia φ yra kampas, kuriuo galima apibūdinti objekto padėtį lanko viduje (kampe atskaita parodyta 4 pav.).
  - c. Pavaizduokite pastarąją priklausomybę grafiškai, laikydami $r = 1$ m, $M = 1$ kg, $m = 0,5$ kg, $g = 10$ m/s².
12. Du elastiški kamuoliukai, kurių masės m_1 ir m_2 , yra padedami vienas virš kito (paliekant labai mažą tarpelį tarp jų) ir paleidžiami laisvai kristi ant grindų iš aukščio h (5 pav.). Laikydami, kad smūgis į grindis yra elastingas, apskaičiuokite:
  - a. koks turi būti kamuoliukų santykis m_1/m_2 , kad viršutinis kamuoliukas po smūgio įgautų didžiausią įmanomą dalį bendros kamuoliukų energijos? Kokie šiuo atveju bus kamuoliukų greičiai po smūgio į grindis u_1 ir u_2 ?
  - b. į kokį didžiausią aukštį po smūgio gali pakilti kamuoliukas, kurio masė m_1 ?Abiem atvejais oro pasipriešinimo nepaisykite ir laikykite, kad h yra daug didesnis už kamuoliukų matmenis.
13. Pussferė, kurios spindulys $R = 0,5$ m, pritvirtinta prie vežimėlio, galinčio be trinties važinėti horizontaliu paviršiumi (6 pav.). Bendra vežimėlio ir pussferės masė yra $M = 2$ kg. Pradiniu momentu vežimėlis nejuda. Mažas rutuliukas, kurio masė $m = 0,5$ kg, įmetamas į pussferę prie pat jos krašto iš taško, esančio atstumu $h = R$ aukščiau nei pussferės kraštas. Rutuliukas be trinties slysta vidine pussferės dalimi. Suskaičiuokite:
  - a. kur bus rutuliukas, kai išslydęs iš pussferės pasieks didžiausią aukštį;
  - b. kokia jėga rutuliukas spaus pussferę žemiausiame trajektorijos taške?
14. Matematinė svyruoklė yra atlenkiama nuo pusiausvyros padėties 90° kampu ir paleidžiama laisvai judėti. Per laiką t_1 svyruoklė pajuda tiek, kad jos siūlas sudaro 30° kampą su horizontalia padėtimi. Per laiką t_2 svyruoklės siūlas pasisuka dar 60° ir tampa statmenas. Palyginkite svyruoklės judėjimo laikus t_1 ir t_2 (tiksliai apskaičiuoti t_1 ir t_2 nėra būtina).
15. Reaktyvinio lėktuvo, skrendančio greičiu v , variklis kas sekundę išsiurbia m masę oro, sunaudoja M masę kuro ir degimo produktus išmeta greičiu u lėktuvo atžvilgiu. Raskite lėktuvo variklio galią N .

16. Ant nuožulniosios plokštumos, kurios polinkio kampas $\alpha = 30^\circ$, pritvirtinta virvelė, kurios ilgis $l = 20$ cm. Prie antrojo virvelės galo pritvirtintas mažas kūnas, galintis judėti ratu ant nuožulniosios plokštumos. Kūnas pradeda judėti iš žemiausios padėties tokiu būdu, kad aukščiausiam trajektorijos taške jo greitis yra $v = 3$ m/s. Suskaičiuokite:
- pradinį kūno greitį v_0 , jeigu aukščiausiam trajektorijos taške virvelės įtempimas yra du kartus mažesnis nei pradiniame taške;
  - trinties koeficientą tarp kūno ir nuožulniosios plokštumos μ ;
  - kūno nueitą kelią x iki jam sustojant, jei kūnui apsisukus $5/4$ karto virvelė nutrūksta, o kūnas iki jam sustojant lieka ant nuožulniosios plokštumos.
17. Du rutuliukai, kurių masės $m_1 = 0,3$ kg ir $m_2 = 0,2$ kg, pakabinti ant vienodų ilgų plonų siūlų, įtvirtintų viename taške. Išlaikant siūlą įtemptą, pirmasis rutuliukas pakeliamas į $H = 7$ cm aukštį ir paleidžiamas. Į kokius aukščius h_1 ir h_2 pakils atitinkamai pirmasis ir antrasis rutuliukas po tamprojo centrinio smūgio?
18. Trasa, kurioje nėra trinties, susideda iš nežinomo ilgio tiesiosios ir pusės mirties kilpos, kurios spindulys yra r (7 pav.). Mažas objektas, kuriam suteikiamas tam tikras pradinis greitis, juda trasa taip, kad, pasiekęs viršutinį mirties kilpos tašką, nukrenta į pradinę padėtį. Koks turi būti pradinis objekto greitis v ir mažiausias tiesiosios ilgis x ?
19. Ant $h = 5$ m aukščio atramos guli $M = 200$ g masės rutulys. Horizontaliai $v = 500$ m/s greičiu lekianti $m = 10$ g masės kulka pramuša rutulį tiksliai per jo skersmenį. Suskaičiuokite:
- kokiam nuotolyje L ant žemės nukris kulka, jei rutulys nukrinta ant žemės $l = 20$ m atstumu nuo atramos;
  - kokia dalis β kinetinės kulkos energijos pavirsta vidine energija kulakai pramušant rutulį?
- Į oro pasipriešinimą neatsižvelkite.
20. Erdvėlaivis greičiu v įskrieja į kosminių dulkių debesį, kurio tankis ρ_2 (8 pav.). Atsitrenkusios į erdvėlaivį dulkės prie jo prilimpa. Kad erdvėlaivio greitis nesumažėtų, įjungiamas variklis. Erdvėlaivio skerspjūvio plotas S_2 , dujų išmetimo tūtos – S_1 , o dujos išmetamos greičiu u laivo atžvilgiu. Koks išmetamųjų dujų tankis ρ_1 ?

Svarbu!

- Brėžiniai ir grafikai yra braižomi, o ne piešiami. Braižydami grafikus naudokite languotą popierių (geriausia – milimetrinį), pieštuką, liniuotę, skriestuvą. Grafikai, nubraižyti kompiuteriu, nebus vertinami.
- Sprendimus pateikite šioje Google formoje: <https://forms.gle/C5DqWC1bDfnpFRmm7>.
- Sprendimus prašau pateikti nurodytais terminais: **1-10 uždavinius** ne vėliau kaip iki **2023 m. gegužės 10 dienos**, o **11-20 uždavinius** ne vėliau kaip iki **2023 m. gegužės 30 dienos**.
- Jei kyla neaiškumų dėl uždavinių sąlygų, rašykite ir klauskite manęs: povilasjakstas@yahoo.co.uk.

Sėkmės sprendžiant uždavinius!

Vytautas Jakštas